

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobců: a) J. R., b) J. K., žalobkyně b) zastoupená Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 8. 8. 2018, č. j. MV-36541-11/OBP-2018, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně b) proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 11. 2018, č. j. 5 A 191/2018 – 50,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobkyně b) **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

[1] Včasně podanou kasační stížností brojí žalobkyně b), jakožto stěžovatelka, proti výrokům I. a II. shora označeného usnesení (dále jen „napadené usnesení“) Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“). Výrokem I. napadeného usnesení městský soud zamítl žádost žalobců o osvobození od soudních poplatků, zatímco výrokem II. nevyhověl jejich návrhu na ustanovení zástupce. Kasační stížností nenapadeným výrokem III. městský soud žalobě nepřiznal odkladný účinek.

[2] Žalobci podali k městskému soudu žalobu proti v záhlaví uvedenému rozhodnutí, jímž ministr vnitra, jakožto žalovaný, rozhodl dle § 7 odst. 3 písm. c) zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením (dále jen

„zákon o ochraně svědka“) tak, že se poskytování zvláštní ochrany a pomoci účastníkům řízení ukončuje dnem 31. 8. 2018, a to z důvodu porušování § 6 písm. a) a b) zákona o ochraně svědka žalobci tím, že nedůvodně a opakovaně nedodržují podmínky poskytování zvláštní ochrany a pomoci a odmítají se řídit pokyny příslušníků Policie České republiky (dále jen „policie“).

[3] Žalobci v žalobě požádali o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta se specializací na správní soudnictví. Ke svým majetkovým poměrům uvedli, že policie donutila stěžovatelku prodat rodinný dům „pod cenou“; dále jí byly dodány faktury, dle kterých jí měly být vypláceny peněžní částky, což se nestalo; a vznikl jí dluh u finančního úřadu pro neplnění povinností ze strany policie. Z předložených Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků ze dne 5. 11. 2018 městský soud zjistil, že žalobci žijí spolu; jsou dlouhodobě nemocní a evidovaní na úřadu práce. Jejich společným výdajem je nájemné v celkové výši 9000 Kč měsíčně. Oba žalobci pobírají dávku pomoci v hmotné nouzi, každý ve výši 2985 Kč měsíčně; stěžovatelka navíc ještě pobírá částečný invalidní důchod ve výši 3506 Kč měsíčně. Žalobci městskému soudu nezaslali žádné doklady prokazující jejich tvrzení.

[4] Městský soud v odůvodnění napadeného usnesení konstatoval, že bylo na žalobcích, kteří požadovali osvobození od soudních poplatků pro nemajetnost, aby řádně specifikovali své aktuální majetkové poměry, a rovněž tak, aby svá tvrzení náležitě osvědčili. V dané věci žalobci tvrdili, že jejich jediným měsíčním příjmem jsou dávky hmotné nouze a částečný invalidní důchod stěžovatelky, tj. celkem částka 9476 Kč, žádný jiný příjem neuvedli. Na druhou stranu však jejich konkrétně vyčíslené pravidelné měsíční výdaje, tj. náklady za bydlení, dosáhly částky 9000 Kč. Městský soud shrnul, že žalobci tvrdili, že jejich pravidelný měsíční příjem je pouze o cca 500 Kč vyšší než jejich pravidelný měsíční výdaj na bydlení. Žalobci by se pak museli každý měsíc pouze více a více zadlužovat a nebyli by schopni si hradit ani výdaje spojené se zajištěním svých základních životních potřeb (tj. jídlo, léky, ošacení a další náklady související s běžným chodem domácnosti). S ohledem na tyto rozpory dospěl městský soud k závěru, že tvrzení žalobců o jejich majetkových poměrech nejsou věrohodná. Městský soud proto s odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 4. 2015, č. j. 2 As 66/2015 – 25, ze dne 29. 7. 2015, č. j. 9 As 141/2015 – 27, a ze dne 26. 2. 2017, č. j. 7 As 321/2016 – 22, uzavřel, že žalobci neunesli břemeno tvrzení a břemeno důkazní pokud jde o jejich osobní, majetkové a výdělkové poměry, a jejich žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. Jelikož splnění předpokladů k osvobození od soudních poplatků je dále podmínkou pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 9 s. ř. s., a tato podmínka splněna nebyla, zamítl městský soud i tento návrh žalobců. Na okraj pak městský soud poznamenal, že předmětem řízení v dané věci není po stránce skutkové ani právní složitá věc, a přestože žaloba neobsahovala veškeré podstatné náležitosti, žalobci ji poté, co obdrželi vytýkáci usnesení, řádně doplnili tak, aby byla soudem projednatelná. Městský soud rovněž přihlédl k obsahu správního spisu, ze kterého vyplynulo, že žalobci zpracovali množství podání ve věci, adresovaných například ministru vnitra, veřejné ochránkyni práv a prezidentu republiky, z čehož soud naznal, že žalobci jsou schopni hájit svá práva aktivně a své požadavky jasným způsobem formulovat.

[5] Stěžovatelka v kasační stížnosti uplatnila kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Tvrdí tedy, že městský soud v napadeném usnesení nesprávně posoudil právní otázku.

pokračování

Stěžovatelka má za to, že své aktuální osobní, majetkové a výdělkové poměry dostatečně osvědčila předložením vyplněného formuláře. Žalobci byli po 12 letech vyloučeni z programu zvláštní ochrany a pomoci svědkům a dalším osobám podle zákona o ochraně svědka. Z důvodu vyloučení z programu museli žalobci znovu žádat úřad práce o sociální dávky na bydlení, načež jim bylo přiznáno dalších 6460 Kč; k tomu ale došlo až po vyplnění a odeslání předmětné žádosti o osvobození od soudních poplatků. V době vyplnění prohlášení tedy žalobci uvedli pravdivé údaje. Městský soud dovodil, že tvrzený příjem žalobců je pouze o 500 Kč vyšší než jejich měsíční výdaje na bydlení, takže by se každý měsíc zadlužovali a nebyli by si schopni hradit výdaje spojené se zajištěním životních potřeb (jídlo, léky, ošacení apod.). S ohledem na tento rozpor dospěl městský soud k závěru, že tvrzení žalobců nejsou věrohodná a žádost o osvobození od soudního poplatku zamítl. Stěžovatelka s tímto názorem městského soudu nesouhlasí. Byť společný měsíční příjem žalobců je nyní 15 936 Kč, dozvěděli se o této skutečnosti až po odeslání žádosti a v době vyplnění žádosti nemohli vědět, zda jejich žádosti o sociální dávky bude s určitostí vyhověno. Po zaplacení nájmu ve výši 9000 Kč žalobcům na další životní potřeby zbývá 6936 Kč, z čehož s velkými problémy přežívají a nemají další příjem, který by jim umožnil zaplacení soudního poplatku, jedině na úkor zadlužování s rizikem, že se dostanou do dluhové pasti. Co se týká ustanovení zástupce v daném řízení, žalobci sice byli schopni psát stížnosti, nicméně bez znalosti právní úpravy a toho, zda a jaké mají orgány, na které se obraceli, zákonné kompetence se jejich stížností zabývat. Proto se například obraceli i na prezidenta republiky bez znalosti, že prezident nemá v této věci žádné kompetence. Dá se říci, že žalobci zkoušeli na základě laického povědomí obracet se na nejrůznější orgány, u kterých odhadovali, že by se stížností mohly zabývat. Tento jejich přístup nelze vůbec srovnávat s tím, když je zastupuje kvalifikovaný právní zástupce. Žalobci také například při podání stížnosti veřejné ochránkyni práv měli zajištěnou pomoc. Z důvodu její omezené kapacity ovšem nebyli zastoupeni ve všech řízeních a při podání všech stížností. Stěžovatelka dodává, že žalobci podali občanskoprávní žalobu proti žalovanému z důvodu zásahů do jejich práv ze strany Útvaru speciálních činností policie při poskytování ochrany. Tato žaloba je projednávána Okresním soudem v Břeclavi a v tomto řízení jsou žalobci zastoupeni advokátkou. V tomto řízení byli žalobci osvobozeni od soudních poplatků pouze na základě podobně vyplněné žádosti o osvobození bez dokládání jakýchkoli dalších příloh, takže žalobci byli v dobré víře a měli za to, že vyplněný formulář postačuje a že soud má přístup do databází státních orgánů. Taktéž se domnívali, že odesláním vyplněného formuláře splnili svoje povinnosti. Žalobci jsou osoby, které trpí depresemi a psychiatricky se léčí, nemají potřebné vzdělání a zkušenosti k tomu se kvalifikovaně zastupovat. Napadené usnesení je proto nutné s ohledem na konkrétní okolnosti považovat za formalismus, který zasahuje do práv stěžovatelky na právní pomoc a na přístup k soudu.

[6] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[7] Kasační stížnost je přípustná a projednatelná.

[8] Kasační stížnost není důvodná.

[9] Nejvyšší správní soud se v první řadě zabýval stížní námitkou směřující proti správnosti posouzení naplnění předpokladů pro osvobození stěžovatelky od placení

soudních poplatků, neboť podle § 35 odst. 9 s. ř. s. se jedná o jednu z kumulativně požadovaných podmínek ustanovení zástupce.

[10] Stěžovatelka staví svou argumentaci na tvrzení, že v mezidobí od vyplnění a odeslání formuláře o osobních, majetkových a výdělkových poměrech žalobců do rozhodnutí o žádosti došlo ke změně těchto poměrů, a sice v ohledu přiznání dávky na bydlení ve výši celkem 6460 Kč. Tím stěžovatelka vysvětluje městským soudem spatřovanou nevěrohodnost údajů zaznamenaných v předmětném formuláři. Nejvyšší správní soud konstatuje, že předmětný formulář (založený ve vyžádaném soudním spise městského soudu) nevede žádající osobu k vyplnění údajů o dřívějším pobírání dávek hmotného a sociálního zabezpečení, neboť je strukturován tak, že mapuje aktuální majetkovou situaci žadatele. Případné úspory vzniknuvší (např.) z dávek hmotného a sociálního zabezpečení, které však již nejsou v době vyplňování formuláře vypláceny, mohou tedy být zohledněny toliko jako „úspory“ ve smyslu části VIII. předmětného formuláře.

[11] Nejvyšší správní soud má za to, že hypoteticky může nastat situace, kdy aktuální, tedy v nejbližší době očekávatelné, příjmy žadatele o osvobození od soudních poplatků mohou být zjevně dlouhodobě nedostačující k pokrytí pravidelných předpokládaných nákladů ubytování, stravy, ošacení, apod. Zároveň může být předmětný formulář žadatelem vyplňován právě v okamžiku, kdy ještě nebyl nucen se kvůli nastalé situaci zadlužit (což by bylo třeba zohlednit v části X. předmětného formuláře).

[12] Městský soud v odůvodnění napadeného rozsudku akcentoval judikaturu Nejvyššího správního soudu, z níž dovodil, že není povinností soudu vyzývat žadatele o osvobození od soudních poplatků k odstranění rozporů v tvrzených majetkových poměrech (konkrétně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 4. 2015, č. j. 2 As 66/2015 – 25, ze dne 29. 7. 2015, č. j. 9 As 141/2015 – 27, a ze dne 26. 2. 2017, č. j. 7 As 321/2016 – 22). Na právním názoru prezentovaném v odkazovaných rozsudcích Nejvyšší správní soud setrvává i v nynější věci.

[13] Nejvyšší správní soud z předloženého spisu městského soudu zjistil, že žalobci současně s vyplněním formuláři o osobních, majetkových a výdělkových poměrech zaslali městskému soudu doplnění žaloby (datované dnem 5. 11. 2018), v němž mj. uvedli, že stěžovatelce vzniklo v souvislosti s blíže nespecifikovaným daňovým dluhem daňové penále. Z příloh vyjádření žalovaného k žalobě, konkrétně z kopie jeho vyjádření č. j. USC-240-1/ČJ-2018 ze dne 26. 1. 2018 k předžalobní výzvě žalobců na náhradu škody a nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, vyplývá, že daňové penále ve výši 30 000 Kč mělo stěžovatelce vzniknout na základě dluhu na dani z převodu nemovitosti původně vlastněné stěžovatelkou. Stěžovatelka nicméně uložené penále neuvedla v části X. příslušného formuláře. Byť by se jednalo o skutečnost svědčící spíše pro závěr o stěžovatelčině nemajetnosti, nelze pominout, že v daném ohledu je formulář nekompletní, a tedy nezachycuje plně majetkovou situaci stěžovatelky. Vzhledem k tomu vyvstávají také pochybnosti o dalším účelovém určení peněžních prostředků, které v důsledku prodeje své nemovitosti obdržela. Je třeba zopakovat, že je na žadateli o osvobození od soudních poplatků, aby věrohodným způsobem poskytl soudu co nejpresnější informace o svých poměrech. Příslušný formulář o osobních, majetkových a výdělkových poměrech přitom k tomuto poskytuje dostatečný prostor. Nejvyšší správní

pokračování

soud proto uzavírá, že závěr městského soudu o nevěrohodnosti celkového obrazu stěžovatelkou podaných informací o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech je opodstatněný. V řízení před městským soudem tedy dosud nebylo prokázáno, že by u stěžovatelky byly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, resp. že by takový procesní postup její současná situace opodstatňovala.

[14] Nejvyšší správní soud podotýká, že došlo-li ke změně některých okolností významných pro majetkovou situaci stěžovatelky (na čemž stěžovatelka do značné míry zakládá svou kasační argumentaci), lze z tohoto důvodu a ve světle takových skutečností (budou-li náležitě doloženy) opětovně požádat o osvobození od soudních poplatků, neboť z § 36 odst. 3 s. ř. s. plyne, že přiznání osvobození od soudních poplatků je rozhodnutím závislým na aktuálních majetkových poměrech žadatele, přičemž přiznané osvobození lze jednak zpětně odejmout, nebo též dříve nepřiznané osvobození od soudních poplatků ve světle nových skutečností přiznat.

[15] Pokud jde o kasační stížnosti napadený výrok o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě, postačuje uvést, že pokud nebyly dány podmínky pro osvobození od soudních poplatků, nemohl být úspěšný ani návrh na ustanovení zástupce. Podle § 35 odst. 9 s. ř. s. je totiž naplnění předpokladů pro osvobození jednou z nezbytných podmínek pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce. I tento kasační stížností napadený výrok usnesení městského soudu proto ob stojí.

[16] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla v řízení úspěšná, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Procesně úspěšnému žalovanému nevznikly v řízení o kasační stížnosti náklady, které by přesahovaly běžný rámec jeho úřední činnosti, a proto mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů řízení nepřiznal. O náhradě nákladů řízení žalobce a) Nejvyšší správní soud nerozhodoval, neboť žalobce a) nepodal kasační stížnost.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. března 2019

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu